

Vértes Adolf

(1861 – 1930, Kripta Nr. 37, Timișoara)

Albert Krausz, Adolf Vértes, portret reprodus în revista *Banatul*, an I, nr 2, februarie 1926. Nu se știe unde se află originalul.

Avocat. Președintele comunității neologe din Cetate și a numeroase alte organizații

A avut funcția de președinte în: Curatoriul Liceului Israelit Timișoara; asociația Hevra Kadișa care se îngrijea de înmormântare și de bolnavi; "Leánykiházásító Egylet" (Asociația de ajutorare a fetelor de măritat), fondată în 1883; Baroul Avocaților din Timișoara, înainte de 1919, subpreședinte după Primul Război Mondial, președinte fiind dr. Aurel Cosma.

A fost primul Maestru al Lojii Losonczy din Timișoara (1899–1919) care și-a schimbat numele în Loja Pax după 1923. Fondatorul "Fundației dr. Vértes Adolf pentru ajutorarea materială a deținuților" (informații din anul 1898).

Atât înainte cât și după 1919, dr. Adolf Vértes a fost deputat în consiliul municipal din Timișoara.

Date biografice

A făcut studii de drept, probabil la Oradea, unde și-a început activitatea francmasonică. Dr. Vértes a fost căsătorit cu Matild Vértes, ✠ 1947.

Activitatea

În activitatea sa în cadrul comunității evreiești, dr. Vértes a pledat pentru conștientizarea identității naționale și pentru cultivarea sentimentului de apartenență la poporul evreu, consecințe ale pogromurilor de la începutul secolului XX și a acordării de drepturi egale minorităților. De o înaltă ținută intelectuală, strălucit orator, avocatul dr. Vértes a fost o personalitate care s-a bucurat de un imens prestigiu în comunitate, în oraș, în Banat și Transilvania.

În decembrie 1906, la inaugurarea noului sediu al Comunității evreiești în clădirea proiectată de arh. Lipót Baumhorn, strada Gheorghe Lazăr nr. 5, dr. Adolf Vértes a rostit o cuvântare reprodusă parțial în presă (Temesvári Hirlap, Temeswarer Zeitung). A fost un discurs de un înalt nivel intelectual, cu citate din filosofi ca Francis Bacon și Herbert Spencer, o expresie a reușitei și a coeziunii evreilor timișoreni.

A fost unul din fondatorii și promotorii Liceului Israelit, înființat în 1919. Mulțumită în mare parte strategiei lui, liceele au obținut dreptul la publicitate și au reușit să-l păstreze.

La adunarea evreilor din Regiunea Banat și Județul Arad ce a avut loc la 27 mai 1923, Dr. Adolf Vértes a enunțat idealul sionist: Se va crea cândva un stat național evreiesc, iar „evreimea din restul lumii, legată sufletește de acest centru, trebuie să dobândească statutul de minoritate națională în țările în care trăiește”. Adunarea a decis constituirea unei organizații evreiești pentru toți evreii, indiferent de apartenența lor la curentul ortodox, neolog, status-quo sau sionist, care să obțină recunoașterea drepturilor lor sociale și culturale, ca minoritate națională. (v. *Liceele israelite din Timișoara – Între memorie și istorie*)

Dr. Vértes, primul maestru în anul fondării din 1898 al Lojii Losonczy, ulterior Pax a jucat un rol hotărâtor în activitatea lojii. Sfera de activitate a Lojii Losonczy, ulterior Pax, a cuprins lucrări de pregătire pentru fondarea bibliotecii comunale din Timișoara, crearea unei biblioteci pentru Căminul Muncitoresc din Fabric, strângerea fondurilor pentru construirea caselor muncitorești, pentru organizarea grădinițelor de copii și a învățământului elementar din Timișoara. În 1901 a fost deschis un birou menit să asigure sprijin juridic gratuit pentru săracii orașului. În anii Primului război mondial, în atenția activităților sociale ale lojii s-a situat ajutorarea familiilor celor chemați sub arme, precum și activitatea Crucii Roșii. Membrii lojii au reacționat foarte energic la veștile pogromului antisemit al studenților români din Oradea din anul 1927. (v. Lajos Kakucs)

În anii Primului război mondial, în atenția activităților sociale ale lojii s-a situat ajutorarea familiilor celor chemați sub arme, precum și activitatea Crucii Roșii. Membrii lojii au reacționat foarte energic la veștile pogromului antisemit al studenților români din Oradea din anul 1927.

A construit Palatul Dr. Adolf Vértes, Str. General Henri Berthelot 5, cartierul Elisabetin, Timișoara, arh. László Székely, aut. construire 4.10.1909, terminat 30.08.1910. O clădire cu elemente specifice stilului Secession – balustrade de fier forjat, ferestre încadrate cu decorații, basoreliefuri.

Arhitectul și pictorul Albert Krausz a realizat portretul lui dr. Adolf Vértes, reprodus în revista *Banatul*, an I, nr 2, februarie 1926.

După moartea lui, o stradă în centrul Timișoarei a primit denumirea "Dr. Adolf Vértes", denumire care a fost anulată în anul 1940, când au intrat în vigoare măsurile antievreiești.

Bibliografie

Magyar Zsidó Lexikon <http://mek.oszk.hu/04000/04093/html/0897.html>

Kakucs, Lajos, [Contribuții la istoria francmasoneriei din Banat în Analele Banatului, S.N., Arheologie – Istorie, XXIV, 2016](#)

Getta Neumann, [Liceele Israelite din Timișoara. Între istorie și memorie](#), Euroregionalia, Revista Muzeului de Artă Timișoara, 2014

Victor Neumann, *Evreii Banatului*, Editura Brumar, 2016

Tiberiu Schatteles, *Evreii din Timișoara*, Editura Hasefer, 2013